

Davčna kompleksnost in njeno merjenje

Povzetek

V prispevku obravnavamo pojem davčne kompleksnosti, kazalnike ter vzroke zanjo, saj spreminjanje davčne zakonodaje še ne pomeni poenostavitve obstoječih zakonskih določb, ampak se spremembe lahko nanašajo tudi na terminološke spremembe, ki na davčnega zavezanca nimajo pomembnega vpliva. Razen opredelitve pojma davčne kompleksnosti podajamo različne metode za njeno merjenje in predstavljamo deset svetovno priznanih metod, njihove značilnosti ter primerjavo uporabnosti glede kriterijev, ki jih je Evropska komisija zbrala kot osnovo za pripravo evropskega modela merjenja davčne kompleksnosti. S prispevkom želimo spodbuditi domače davčne strokovnjake, da bi davčna kompleksnost postala središče zavedanja in preučevanja, z namenom zmanjšanja davčne kompleksnosti in posledično doseganja večje konkurenčnosti slovenskega davčnega sistema.

1 Uvod

Kompleksnost predpisov je v zadnjem času postala zaznavna težava, kar ugotavljajo tudi politiki zato so sprejeli Agendo³ za boljšo pravno regulativo. Z njo želijo krepiti preglednost in nadzor nad boljšo pripravo zakonodaje. Ob njeni predstavitvi je bilo povedano: »Želimo, da se ponovno vzpostavi zaupanje v sposobnost EU za zagotavljanje visoko kakovostne zakonodaje, pri čemer boljša pravna ureditev ne pomeni več ali manj pravil EU, ampak da ambiciozne cilje politike dosežemo na najbolj učinkovit način.«⁴ Zamisel sovpada z delovanjem davčnih strokovnjakov. Ti si že nekaj časa zastavljajo vprašanje, v kolikšni meri je davčni sistem po nepotrebnem zapleten; pri tem poskušajo izmeriti skupno raven kompleksnosti oziroma ugotoviti optimalno stopnjo kompleksnosti davčnega sistema.

Avtor Tran-Nam⁵ v najnovejši raziskavi o stroških davčne skladnosti (ravnanje v skladu z davčno zakonodajo) ugotavlja, da so ti stroški v svetu veliki, in sicer v absolutnem znesku ali v razmerju do davčnih prihodkov in bruto domačega proizvoda (v razponu od 2 % do 10 % davčnih prihodkov in do 2,5 % bruto domačega proizvoda). Stroški davčne skladnosti se z velikostjo davčnega zavezanca spreminjajo; z njegovo velikostjo se povečujejo stroški davčne skladnosti. Hkrati, kljub davčnim poenostavitvam, ne kažejo znakov upada. Davčna kompleksnost deluje v nasprotju z načelom progresivnega obdavčevanja dohodka, ki je, v večini držav na svetu, zaščitni znak davčne politike (2014, 11).

¹ Stanko Čokelc, Revidicom, revizijska družba, d. o. o., Grizoldova ulica 5, 2000 Maribor, Slovenija, revidicom@siol.net.

² Vesna Štager, mag. manag., Goriška ulica 10, 3000 Celje, stagerv@gmail.com.

³ Več o tem: http://europa.eu/rapid/press-release_MEX-15-5002_en.htm [20. 5. 2015].

⁴ EK: Zakonov ne bo nujno manj, bodo pa boljši. Dostopno na: <http://www.finance.si/8822351/EK-Zakonov-ne-bo-nujno-manj-bodo-pa-bolj%C5%A1i> [19. 5. 2015].

⁵ Dr. Binh Tran-Nam je izredni profesor na šoli za obdavčenje in gospodarsko pravo v Sydneyju v Avstraliji. Opravlja raziskave na področju razvoja ekonomije, mednarodne trgovine in javnih financ. V okviru javnih financ je objavil članke na področju stroškov, povezanih z davčnim usklajevanjem, davčno kompleksnostjo in davčno poenostavitvijo. Na tem področju je nacionalni in mednarodni svetovalec. Dostopno na: <https://www.business.unsw.edu.au/our-people/binhtran-nam#> [24. 5. 2015].

2 Opredelitev davčne kompleksnosti

V Slovarju tujk⁶ je pojem »kompleksen« opredeljen kot vsestranski, zapleten in težaven; tako lahko davčno kompleksnost razložimo kot zapleten in vsestranski davčni sistem, v katerega mora davčni zavezanec, da bi ga razumel, vložiti veliko truda v obliki raznovrstnega napora, časa in denarja. Boljšo razlago lahko razberemo iz kazalnikov davčne kompleksnosti, ki nam neposredno ali posredno nakazujejo njeno opredelitev.

Za kompleksnost davčnega sistema so pomembni štirje vidiki: predvidljivost, izvršljivost, težavnost in manipulativnost. Predvidljivost in izvršljivost se nanašata na davčno zakonodajo, medtem ko se težavnost in manipulativnost nanašata na odzive davčnih zavezancev na davčno zakonodajo (Evans⁷ in Tran-Nam, 5). Urad za davčno poenostavitev postavlja dva kriterija za opredelitev davčne kompleksnosti (Gareth⁸ idr. 6):

- gotovost – davčni zavezanci morajo poznati davke, preden jih plačajo;
- enostavnost – davčnim zavezancem mora biti omogočeno poznavanje davkov brez večjih težav, zato se za davčni sistem priporoča vključitev kriterija enostavnosti, saj spodbuja preglednost in zmanjšuje davčne stroške.

Davčne kompleksnosti ne moremo poenostavljeno definirati ali enotno izmeriti, saj jo različni davčni zavezanci tudi različno doživljajo (odvisno od svojih predsodkov, raziskovalnih interesov ipd.). Za mnoge se davčna kompleksnost nanaša na težave pri branju, razumevanju in uporabi davčnih zakonov, lahko pa tudi na čas, ki ga potrebujemo, da davčne napovedi pripravimo sami ali s pomočjo davčnega svetovalca. Če povzamemo, pomeni davčna kompleksnost za davčne zavezance porabo lastnega časa in stroškov drugih za ravnanje v skladu z davčnimi predpisi.

Avtor Ulph (2015, 2) ugotavlja, da davčne kompleksnosti ne moremo natančno opredeliti. Povezuje jo s pomanjkanjem preglednosti davčnega sistema, t. j. davčnih zakonov in pravil.

3 Vzroki davčne kompleksnosti

Vzroki davčne kompleksnosti so številni in odvisni od medsebojnega delovanja med izvršno oblastjo in davčnimi zavezanci. Vzroki davčne kompleksnosti so (Tran-Nam, 2014, 6):

- davčni nadzor, ki vključuje zaščito prihodkov proračuna; uporaba davčne zakonodaje za nepolitične cilje; širitve obdavčljivih virov dohodka, kar povečuje število davčnih zavezancev;
- pogostnost sprememb davčnih zakonov;
- znotraj nadzora izvršne oblasti je kot vzrok davčne kompleksnosti navedena davčna morala in davčna miselnost ter vse večja prepletenost domačega in svetovnega gospodarstva;
- zunaj nadzora izvršne oblasti pa gre za razloge kompleksnosti, ki jih vlada ne more nadzorovati, predvsem za agresivno davčno načrtovanje.

⁶ Veliki slovar tujk, Cankarjeva založba, Ljubljana, 2002, 593.

⁷ Dr. Evans Chris je profesor na Univerzi v New South Walesu – v šoli za obdavčenje in gospodarsko pravo v Sydneyju v Avstraliji. Dostopno na: <https://www.business.unsw.edu.au/our-people/chrisevans> [24. 5. 2015].

⁸ Gareth Jones je od leta 2007 zaposlen kot izvršni direktor in tajnik v Uradu za davčno poenostavitev Velike Britanije in Severne Irske. Dostopno na: <https://www.gov.uk/government/people/gareth-jones>.

4 Kazalniki davčne kompleksnosti

V nadaljevanju so predstavljeni kazalniki davčne kompleksnosti, ki so jih razvili Urad za davčno poenostavitev Velike Britanije in Severne Irske, mednarodna revizijska družba PwC, Ameriški inštitut pooblaščenih javnih računovodij (AICPA), Fraser inštitut, avtorja Evans in Tran-Nam ter Inštitut za raziskave ekonomskih in finančnih tem.

4.1 Kazalniki Urada za davčno poenostavitev Velike Britanije in Severne Irske

Urad za davčno poenostavitev (angl. Office of Tax Simplification)⁹ uporablja deset kazalnikov davčne kompleksnosti, ki jih deli na osnovno in stroškovno davčno kompleksnost (OTS, 2015 a, 7–11):

- šest kazalnikov se uporablja za merjenje *osnovne davčne kompleksnosti, pri čemer deli kazalnike na zakonodajne in operativne*: število izjem (oprostitvev) in število olajšav, število davčnih zakonov s spremembami, Gunning-Fogov indeks berljivosti, število strani zakona, berljivost in dostopnost navodil, pojasnil finančne (davčne) uprave in kompleksnost zahtevanih informacij. Prvi štirje kazalniki se merijo z absolutnimi števili. Zadnja dva se merita subjektivno, s pomočjo petstopenjske Likertove lestvice, kjer število 5 pomeni najvišjo kompleksnost, število 1 pa najnižjo kompleksnost;
- štiri kazalnike uporabi za merjenje *stroškovne davčne kompleksnosti* – ta se nanaša na kombinacijo stroškov kompleksnosti posameznega davčnega zavezanca in skupne stroške kompleksnosti za vse davčne zavezance. Ocenjujejo se s štirimi kazalniki, s pomočjo petstopenjske Likertove lestvice, kjer število 5 pomeni najvišjo kompleksnost, število 1 pa najnižjo, in sicer: povprečni strošek na davčnega zavezanca in finančno (davčno) upravo, število davčnih zavezancev¹⁰, povprečno sposobnost davčnih zavezancev¹¹ in tveganje izogibanju davku¹².

Kazalniki in njihov vpliv na kompleksnost (OTS, 2015 a, 9)

Zakonodajna kompleksnosti zajema:

- število izjem (oprostitvev) in število olajšav – število izjem in olajšav povečuje zapletenost pri izračunu davčne osnove;
- število davčnih zakonov s spremembami – spremembe pomembno prispevajo h kompleksnosti, vendar samo število davčnih zakonov in njihove spremembe niso nujno primeren kazalnik merjenja davčne kompleksnosti, saj ne upoštevajo vsebine (kakovosti) sprememb (spremembe so lahko nanašajo tudi samo na spremembo pojmov). Po stališču Urada je pri merjenju potrebno upoštevati obdobje, ki zajema več kot deset let.
- Gunning-Fogov indeks berljivost – je pokazatelj, kako enostavno je brati tekst davčnega zakona;

⁹ Urad za davčno poenostavitev ima svojo spletno stran: <https://www.gov.uk/government/organisations/office-of-tax-simplification> (OTS 1a).

¹⁰ Davčna kompleksnost je večja, če je vključenih več davčnih zavezancev.

¹¹ Kot povprečna sposobnost je opredeljen lastnik malega podjetja.

¹² Med davčno kompleksnostjo in izogibanjem davku je povezava, saj kompleksnost davčnih zakonov ustvari potrebo po podrobnih pravilih za preprečevanje izogibanju.

- število strani zakona – daje podatek o dolžini zakona, ki je ločen od kazalnika politike kompleksnosti. Ta je lahko izražena v preprostem, kratkem zakonu ali v daljšem. Dolžina zakona torej lahko prispeva k vtisu o kompleksnosti, lahko pa je zakon daljši zaradi boljšega in hitrejšega razumevanja, saj vključuje pojasnila.

Operativna kompleksnost zajema:

- berljivost in dostopnost smernic finančne (davčne) uprave – smernice zajemajo navodila, pojasnila in drugo za izpolnjevanje davčnih obrazcev. So pogosto prvi, včasih tudi edini vir informacij za davčnega zavezanca pri izpolnjevanju davčnih obveznosti. Večina davčnih zavezancev ne preuči zakona, še posebej ne tisti, ki imajo davčne svetovalce. Dostopnost do teh informacij je pokazatelj delovanja davčnega sistema;
- kompleksnost zahtevanih informacij – zajema težave pri zbiranju in posodabljanju podatkov, ki so davčnim zavezancem potrebni, da izpolnijo svojo obveznost.

4.2 Kazalniki davčne kompleksnosti po modelu mednarodne revizijske družbe PwC

Po modelu mednarodne revizijske družbe PwC temelji davčna kompleksnost na treh kazalnikih: na številu plačil davkov in prispevkov na leto, času za poravnavo davčnih obveznosti (merjeno v številu ur na leto) in na celotni davčni stopnji.

- **Kazalnik »število plačil«** – zajema število plačanih davkov in prispevkov, metodo plačevanja, pogostost plačevanja, pogostost izpolnjevanja davčnih obrazcev. Vključuje vse davke, ki vplivajo ali ne vplivajo na poslovni izid (prometni davek in davek na dodano vrednost ter ostali). Podlaga za število plačil je elektronsko plačilo davka (bančni izpisek). Obročna plačila so obravnavana kot enkratno plačilo. Če plačilo izvrši tretja oseba, v primeru plačila davka na obresti (ki ga plača banka), se obravnava kot enkratno plačilo, čeprav je plačilo bilo izvedeno večkrat (PwC in The World Bank Group, 2015, 124).
- **Kazalnik »čas«** – izračuna se na podlagi števila porabljenih ur na letni ravni, in sicer za *pripravo*, *izpolnjevanje* in *plačilo* treh glavnih vrst davkov in prispevkov: davek od dohodka pravnih oseb, prometni davek ali davek na dodano vrednost in davek na plače, vključno s prispevki za socialno in pokojninsko varnost. Čas za pripravo vključuje čas za zbiranje vseh informacij o davku in izračun davčne osnove. V primeru, da je potrebno voditi ločene davčne evidence ali ločene davčne obračune, se za to porabljen čas upošteva v času za pripravo. Dodaten čas je vključen samo, če računovodstvo ne more zagotoviti vseh davčnih zahtev. Čas za izpolnjevanje vključuje čas, ki je potreben za izpolnitev davčnih obrazcev in dostavo le-teh finančni (davčni) upravi. Čas za plačilo vključuje število ur, potrebnih za pripravo, potrditev (likvidacijo) in izvršitev plačila. V primeru, da se plačilo ne izvede po elektronski poti oziroma je potrebno čakati pri bančnem okencu, se čas za čakanje všteva v čas za plačilo (PwC in The World Bank Group, 2015, 125).
- **Celotna davčna stopnja** – je znesek davkov in prispevkov kot delež v celotnem dobičku podjetja; zajema vse davke in prispevke po upoštevanju olajšav in odbitkov. Izvzeti so davki, ki nimajo vpliva na izkaz poslovnega izida (prometni davek, davek na dodano vrednost). Razdeljen je v pet skupin: davek od dohodka pravnih oseb, davek na plače in prispevki za socialno in pokojninsko varstvo, davek na premoženje, prometni davek in ostali davki (kot so občinske takse, cestnine, davek na gorivo). Celotna davčna stopnja je celovito merjenje stroškov vseh davkov in se razlikuje od zakonsko predpisane davčne stopnje (PwC in The World Bank Group, 2015, 126).

Pri izračunu je ključen dobiček iz poslovanja (bruto dobiček pred davki), in se razlikuje od dobička pred davki, o katerem se poroča v računovodskih izkazih. Pri izračunu dobička iz poslovanja se zaradi svetovne primerjave pri izračunu olajšave in odbitki ne upoštevajo, saj se razlikujejo od države do države. Dobiček iz poslovanja se izračuna tako, da se čisti prihodki od prodaje zmanjšajo za nabavno vrednost prodanega blaga in stroške materiala, stroške storitev, stroške dela, stroške amortizacije in ostale poslovne odhodke, poveča za dobiček od prodaje premoženja, zmanjša za finančne odhodke za obresti ter poveča za finančne prihodke od obresti. Za potrebe tega izračuna se upoštevajo stroški amortizacije v skladu z metodo enakomernega časovnega amortiziranja z naslednjimi amortizacijskimi stopnjami: 0 % za zemljišče, 5 % za zgradbe, 10 % za proizvodjalne naprave, 33 % za računalniško opremo, 20 % za pisarniško opremo, 20 % za tovorna vozila in 10 % za stroške razvoja – neopredmetena osnovna sredstva. Metodologija za izračun celotne davčne stopnje je usklajena z ogrođjem za celotni davek¹³, ki ga je razvila revizijska družba PwC (PwC in The World Bank Group, 2015, 126).

Avtorja Evans in Tran-Nam opozarjata na pomanjkljivosti: te se nanašajo na opredelitev srednje velikih podjetij, ki je poljubna; skupna davčna stopnja je bolj pokazatelj davčne obremenitve in ne davčne kompleksnosti; kazalnika »čas poravnave davčnih obveznosti« in »število plačil« sta neustrezna, saj zajameta celoto davčne skladnosti (poravnave davčne obveznosti). Pomanjkljivost je tudi nezajetje stroškov zunanjih davčnih svetovalcev, kar lahko pomembno vpliva na rezultat. Hkrati avtorja poudarjata, da metodologija ni podrobno pojasnila izračuna, zlasti to velja za združevanje kazalnikov in njihovo tehtanje (Evans in Tran-Nam, 12).

4.3 Kazalnik davčne kompleksnosti po AICPA metodologiji

AICPA (angl.: American Institute of Certified Public Accountant – Ameriški inštitut pooblaščenih javnih računovodij) razlikuje naslednje kazalnike davčne kompleksnosti (Nellen, 1996, 3–5):

- pogoste spremembe davčne zakonodaje,
- pomanjkanje doslednosti konceptov; gre za pravila, ki so v nasprotju s tradicionalnimi gospodarskimi, računovodskimi ali davčnimi načeli,
- strukturna kompleksnost več različnih definicij pojmov,
- posebne določbe, ki vplivajo na davčne zavezance,
- komunikacijska kompleksnost, zaradi številnih definicij (na primer, ZDA ima več različnih definicij za "povezana podjetja"),
- računska kompleksnost davčnih obrazcev,
- administrativna kompleksnost,
- nedorečena odgovornost med vlado, Ministrstvom za finance, finančno (davčno) upravo z vidika ne/odgovornosti za davčno enostavnost (niso jasno določene pristojnosti in odgovornosti za davčno poenostavitev, torej katera inštitucija je za to odgovorna),
- neusklajena uporaba pravil s strani sodišča (zaradi prevelikega števila pravil sodišča pri sodbah niso usklajena),
- pravna kompleksnost,
- transakcijska kompleksnost z vidika poslovnih transakcij,

¹³ Metoda za izračun celotnega davka je objavljena na spletni povezavi: www.pwc.com/totaltaxcontribution.

- zakonodajni postopek; ali se nameni dovolj časa za pregled predlogov in komentarjev zakonov.

4.4 Kazalniki davčne kompleksnosti po metodologiji Fraser inštituta¹⁴

Novejša raziskava v Kanadi kaže na primernost uporabe treh kazalnikov (Vaillancourt¹⁵, 2015, 5–7):

- znesek davčnih izdatkov oziroma gibanje davčne osnove davčnih zavezancev in s tem izračun efektivne davčne stopnje,
- spreminjanje davčne zakonodaje z vidika števila strani, obsega besedila in števila sprememb posameznih določb zakona,
- administrativni kazalnik, mislimo na davčna pojasnila ter njihovo spreminjanje z vidika števila strani in obsega vsebine.

4.5 Kazalniki davčne kompleksnosti avtorja Evans in Tran-Nam

Avtorja Evans in Tran-Nam predlagata naslednje kazalnike (Evans in Tran-Nam, 9):

- število vseh davkov na različnih ravneh v državi – kompleksnost davčne politike;
- dolžina davčnega zakona v obliki besed, členov ali strani – statutarna kompleksnost;
- berljivost davčne zakonodaje – statutarna kompleksnost;
- obseg uporabe davčnih svetovalcev, ki jih najemajo davčni zavezanci – skladna kompleksnost;
- stroški davčnega poslovanja, to je vsota stroškov poravnave davčnih obveznosti (upravljanja in usklajevanja) – administrativna in skladna kompleksnost;
- obseg davčnih sporov – pravna in učinkovitostna kompleksnost.

4.6 Kazalniki davčne kompleksnosti Inštituta za raziskave ekonomskih in finančnih tem (IREF)

Inštitut za raziskave ekonomskih in finančnih tem (angl.: Institute for Research in Economic and Financial Issues – v nadaljevanju IREF)¹⁶ je pri preučevanju mednarodnega merjenja davčne kompleksnosti prepoznal naslednje kazalnike (IREF, 2015a):

- a) razlike v obdavčitvi znotraj posameznih držav** – najbolj enostaven način je preučitev davčnih stopenj, vendar te niso nujno pokazatelj, kako obremenjujoči so davki v izbrani državi zaradi izjem, saj ima večina držav posebne določbe, kar pomeni, da se efektivna

¹⁴ Fraser Inštitut meri in preučuje vpliv trgov in državnih intervencij na blaginjo posameznika. Na inštitutu so zaposleni akademiki, ekonomisti in politiki celega sveta. Seznam raziskovalcev zajema več kot 350 raziskovalcev iz 22 držav (šest raziskovalcev je prejelo Nobelovo nagrado). Inštitut je objavil več kot 600 knjig, študij in na tisoče člankov. Dostopno na: <https://www.fraserinstitute.org/default.aspx> [24. 5. 2015].

¹⁵ François Vaillancourt je bil od leta 1976 profesor na oddelku za ekonomijo Univerze v Montrealu in je strokovnjak za vprašanja javne politike. Bil je raziskovalni koordinator za komisijo McDonalds (1983–1986); pomočnik direktorja revije *Canadian Public Policy-Analyse de Politiques magazine* (1986–1995); gostujoči raziskovalec na univerzi v Torontu (Australian National University) in raziskovalec z IRPP (1992–2000) ter CD Howe Institute (2000–2003). Profesor Vaillancourt je član *Chaire d'Etudes Politiques et économiques américaines na Université de Montréal*. Svetoval je raznim mednarodnim organizacijam (Svetovna banka, OECD, UNDP). Dostopno na: <http://en.sceco.umontreal.ca/repertoire-departement/vue/vaillancourt-francois/> [24. 5. 2015].

¹⁶ Inštitut za raziskave ekonomskih in finančnih tem so leta 2002 ustanovili mednarodni predstavniki civilne družbe iz različnih držav, ki prihajajo iz akademskega in poslovnega sveta, z namenom vzpostaviti učinkovito telo za preiskovanje finančnih in davčnih vprašanj. Dostopno na: <http://en.irefeurope.org/Institute-and-Experts,a0105#titre5> [24. 5. 2015].

davčna stopnja razlikuje od nominalne, prav tako se mnoga podjetja poslužujejo olajšav, kar je pri ugotavljanju davčne kompleksnosti težko ugotoviti. Vsaka država lahko s svojo zakonodajo sama določi kriterije in višino olajšav, zato se zgodi, da le-te niso primerljive na mednarodni ravni. V nekaterih državah pa obstajajo posebnosti, saj lahko finančne (davčne) uprave davčnim zavezancem določijo dodatno breme s popravki davčnega obračuna ali/in zahtevkom za plačilo dodatnega davka;¹⁷

- b) **število plačil davkov** – podjetja oddajo obračun davka od dohodka pravnih oseb le enkrat letno, večino drugih obračunov pa mesečno. Informacijski sistemi danes omogočajo avtomatsko izpolnitev davčnih obračunov in oddajo davčni upravi; za nekatera podjetja je to, zaradi pogostosti oddajanja in plačevanja, breme.

5 Merjenje davčne kompleksnosti

Evropska komisija je pri razvoju modela za zmanjšanje davčne kompleksnosti – model standardnih stroškov (angl.: EU Standard Cost Model – SCM) uporabila podatke različnih raziskav o merjenju davčne kompleksnosti v različnih državah ter opravila intervjuje z organizacijami, ki te stroške že merijo. Identificirala je deset metodologij za merjenje stroškov davčne kompleksnosti, predstavljene so v nadaljevanju: model Urada za davčno poenostavitev Velike Britanije in Severne Irske; švicarski model RCM, nemški model GIPCC; nizozemski model CAR; nizozemski model SIROCCO; model švedskega upravnega odbora za industrijo in trgovino za boljšo pravno ureditev TCR; model celotnih stroškov storitev TCS; model davčnih informacij in njihov vpliv TIINs; indeks administrativnih stroškov BKI; model davčne uprave ZDA (EU, 2013, 22–23).

5.1 Model SCM za merjenje davčne kompleksnosti v EU

Model omogoča mikroekonomsko analizo, natančno ter pregledno merjenje in presojo učinkov predlagane zakonodaje ter poenostavitev obstoječe zakonodaje (naknadna presoja). Omogoča tudi merjenje in presojo osnutkov zakonodaje (predhodna presoja). Metodologija je primerna za merjenje stroškov izpolnjevanja davčnih obveznosti za vse vrste davkov. Meritve se v državah članicah izvajajo vsakih pet let¹⁸. EU je izdala Navodilo za uporabo modela. Podatki se lahko zbirajo s strokovnimi ocenami in posvetovanji, t.j. z intervjuji zainteresiranih strani. Priporočila glede števila intervjujev ne obstajajo. Osnovna formula za izračun stroškov je preprosta: cena se pomnoži s količino. V navodilih je dano priporočilo za uporabo 25 % pribitka (EU, 2013, 26).

Stroški skladnosti so v modelu razdeljeni na vsebinske (nanašajo se na vsebinske spremembe) in administrativne stroške. Najpomembnejši so administrativni stroški, sestavljeni iz rednih poslovnih in administrativnih stroškov (izključno za poravnavo davčnih obveznosti).

¹⁷ PwC je v sodelovanju s Svetovno banko v okviru Poslovnega projekta »Doing Business« izmeril, kako dolgo traja, da davčni zavezanci izpolnijo obrazce in plačajo davke, kot že omenjeno pri PwC metodologiji. Poročilo je dosegljivo na spletni povezavi: <http://www.doingbusiness.org/methodology/paying-taxes>.

¹⁸ Na Danskem metodo uporabljajo na letni ravni; za vsako leto opravijo posodobljene meritve za obveznosti obveščanja zaradi novih ali spremenjenih zakonov in predpisov. Dansko Ministrstvo za finance je leta 2005 na osnovi ugotovitev meritev obnovilo 75 zakonov in 99 odredb s področja obdavčitev dohodka pravnih in fizičnih oseb ter posrednih davkov. Več o rezultatih je dosegljivo na http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_papers/taxation_paper_40.pdf.

Značilnosti tega modela¹⁹ so: merjenje notranjih stroškov dela (stroškov zaposlenih) in zunanjih stroškov dela (pogodbenih sodelavcev) kar pomeni glavno skupino stroškov. Model se uporablja, neglede na velikost podjetij in njihovo dejavnost, upošteva čezmejne transakcije, ni omejen samo na določeno področje davkov, lahko se uporablja za merjenje vseh vrst davkov in zakonodaje. Pristop k merjenju omogoča tudi segmentacijo (na primer za mala in srednje podjetja) in omogoča primerjave med državami, a je zapleten (EU, 2013, 24).

a) Model Urada za davčno poenostavitev Velike Britanije in Severne Irske

Julija 2010 je minister za finance Velike Britanije in Severne Irske ustanovil Urad za davčno poenostavitev (angl.: Office of Tax Simplification),²⁰ leta 2012 pa je prvič objavil delovni dokument o davčni kompleksnosti. Urad je predsedniku vlade odgovoren za svetovanje pri zagotavljanju enostavnejšega davčnega sistema, pri tem je cilj davčna poenostavitev, merjenje davčne kompleksnosti in spremljanje njene stopnje. Raziskovalci davčne poenostavitve zato predlagajo izračun indeksa kompleksnosti davčnega sistema²¹, kot zbirnega kazalnika njegove celotne kompleksnosti, ter njegovo spremljanje v daljšem časovnem obdobju. Pri izračunu indeksa je potrebno upoštevati značilnosti in posamezne ukrepe davčnega sistema. Istočasno ugotavljajo, da je na nacionalni in mednarodni primerjalni ravni na voljo še premalo empiričnih dokazov o davčni kompleksnosti (Evans in Tran-Nam, 1), prav tako se še ne da enostavno definirati in izmeriti, vemo pa, da za davčne zavezance pomeni težave pri branju, razumevanju in uporabi davčne zakonodaje, prav tako se nanaša na čas priprave davčne napovedi ali za najeto davčno svetovanje.

Cilj Urada za davčno poenostavitev je razvoj modela, s katerim bi dosegli najboljšo izbiro dejavnikov kompleksnosti in metodologijo njihovega ocenjevanja. Indeks, ki ga je razvil Urad za davčno poenostavitev Velike Britanije in Severne Irske²², je bil objavljen decembra 2012 in temelji na načelu uporabnosti z vidika uspešnosti, učinkovitosti virov za doseganje davčnih ciljev in zadovoljstva, s katerim določeni uporabniki lahko davčne cilje dosežejo.

Pri razvoju metodologije je Urad uporabil osnutek Pedersenovega modela iz leta 2011. Gre za nekdanjega danskega davčnega uradnika. Indeks temelji na izbiri več dejavnikov kompleksnosti, ki so razvrščeni v tri kategorije: uspešnost, učinkovitost virov in zadovoljstvo uporabnikov. Urad je črtal "zadovoljstvo uporabnikov", saj je zanj merjenje relativnega zadovoljstva uporabnikov davčnega sistema nesmiselno. Večina davčnih zavezancev ne čuti

¹⁹ Več o modelu na: http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_papers/taxation_paper_40.pdf.

²⁰ Urad za davčno poenostavitev ima svojo spletno stran: <https://www.gov.uk/government/organisations/office-of-tax-simplification> (OTS 1a).

²¹ Avstralija za merjenje davčne kompleksnosti uporablja prilagojen indeks davčne kompleksnosti, ki ga je razvil Urad za davčno poenostavitev Velike Britanije. Model vključuje (OTS 2a, 2-3):

- število zakonskih izjem – izjeme in posebni primeri povzročijo dodatno kompleksnost; gre za število izjem, ki odstopajo od osnovnih pravil;
- število sprememb – so pomemben dejavnik pri merjenju davčne kompleksnosti, saj vplivajo na stroške in negotovost davčnih zavezancev in kažejo, da davčna zakonodaja v praksi dobro ne deluje. Število sprememb v določenem časovnem obdobju je mogoče enostavno izmeriti, vendar ni nujno, da so spremembe pomembne;
- število strani zakonodaje – kazalnik se enostavno izmeri in je enostaven za razumevanje, vendar veliko število strani ni vedno pokazatelj bolj zapletene zakonodaje; večji obseg strani zakonodaje omogoča lažje razumevanje in berljivost.

²² Več o modelu na: http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_papers/taxation_paper_40.pdf.

zadovoljstva po plačilu davka, ali pa vsaj ne v tradicionalnem smislu, saj je stopnja zadovoljstva odvisna tudi od drugih dejavnikov, kot so davčne stopnje, davčne olajšave ali zmogljivost davčnega zavezanca, da davek plača (Gareth idr., 4–5).

Ocena kompleksnosti se meri v razponu od 1 do 10, kjer je 1 najmanjša kompleksnost in 10 največja kompleksnost. Izračunana je kot tehtano povprečje sedmih dejavnikov z ocenami od 1 do 5 in se uporablja za uvrstitev davčne zakonodaje na lestvico davčne kompleksnosti. Namen je določiti indeks kompleksnosti davčnega sistema in analizirati njegovo spreminjanje; ob tem želijo razviti indeks posebej za pravne in fizične osebe.

Urad je kompleksnost razdelil na sedem dejavnikov. Vsak od sedmih dejavnikov dobi oceno, pri čemer število 1 pomeni preprosto in 5 zapleteno. Problem modela je, da so podatki težko dostopni, zato obstaja tveganje za subjektivnost rezultatov.

Pet dejavnikov je avtor Gareth (in drugi, 6) združil v **načelo uporabnosti z vidika uspešnost:** zakonodajno kompleksnost (sestavljajo jo število poglavij in členov v zakonodaji, število strani davčnega zakona, število olajšav, število zakonov s spremembami od leta 2000), berljivost zakonodaje, kompleksnost smernic finančne – davčne uprave (v obliki dodatnih pojasnil in navodil davčne uprave za izpolnjevanje davčnih obrazcev ali pojasnil v drugih davčnih zadevah), število davčnih zavezancev, na katere vpliva davčna zakonodaja in njihove sposobnosti ter tveganja za davčno izogibanje.

Dva dejavnika je združil v **načelo učinkovitosti z vidika rabe virov:** stroške skladnosti davčnih zavezancev in stroške delovanja finančne (davčne) uprave.

Urad tudi opozarja, da brez spreminjanja davčne politike poenostavitev davkov ni mogoča, prav tako je potrebno poenostaviti opredelitev pravnih pojmov in ustvariti pogoje za preprečevanje dodatne davčne kompleksnosti.

Marca 2015 je urad za davčno poenostavitev na osnovi lastnih raziskav za obdobje od leta 2010 do leta 2015 izdal priporočila za davčno poenostavitev devetih segmentov (OTS, 2015 b, 1)²³, ki zadevajo področje davčnih olajšav, majhnih podjetniških davkov, sheme za zaposlene, obdavčitev upokojencev, obdavčitev zakoncev, zasluzke in bonitete zaposlenih, konkurenčnost Velike Britanije, davčne kazni in zaposlitveni status.

Avtorja Tran-Nam in Evans predlagata uporabo naslednjih kazalnikov (OTS 2a, 3):

- število zveznih, državnih in lokalnih davkov,
- število zaprosil za pojasnilo davčnih dilem avstralskemu davčnemu uradu,
- število upravnih sporov,
- uporabo davčnih svetovalcev pri davčnih zavezancih,
- pogostost poročanja davčni upravi ter pogostost plačil davčnih obveznosti davčnih zavezancev.

²³ Raziskave so bile usmerjene v iskanje vzrokov davčne kompleksnosti. Urad je objavil 31 poročil in dokumentov ter seznam 402 priporočil za davčno poenostavitev. Nekatera od teh priporočil so bila že sprejeta, za tista priporočila, ki pa niso bila sprejeta, pa je finančna (davčna) uprava zapisala pojasnila. Seznam priporočil je sestavljen iz celostnih priporočil za poenostavitev in drugih formalnih priporočil. Seznam vseh 402 priporočil vsebuje naziv zakona, številko strani zakona, priporočilo, status, ali je priporočilo sprejeto in se izvaja, ter opis nadaljnjih postopkov in je objavljen v dokumentu *OTS Simplification recommendations: summary at March 2015*, ki je objavljen na: https://www.google.si/?gws_rd=cr,ssl&ei=cmdjVeTNEcq9ygPD74KYDg#q=OTS+simplification+recommendations:+summary+at+March+2015.

b) Švicarski model RCM

Švica je leta 2011 izdala Priročnik za uporabo Modela preverjanja zakonodaje²⁴ (angl.: Regulatory Check-up Model – RCM), ki temelji na modelu upravljanja s stroški (standardni stroški). Model se osredotoča na nacionalno pravo in upošteva predvsem zakonodajne stroške. (EU, 2013, 38).

c) Nemški model GIPCC

Nemški model²⁵ uporablja Smernice za identifikacijo in predstavitev stroškov usklajevanja (angl.: Guidelines on the Identification and Presentation of Compliance Costs – GIPCC). V Nemčiji od leta 2011 ocenjujejo stroške iz pričakovanih sprememb za vsak predlagani zakon zato, da bi sprejemali zakone z najmanj obremenjujočo zakonodajo (EU, 2013, 45). Smernice se uporabljajo za predhodno in naknadno presojo²⁶.

d) Nizozemski model CAR

Nizozemski model iz leta 2013 temelji na stroškovno usmerjenem pristopu (angl.: Cost driven Approach to Regulatory burden – CAR). Razvila ga je organizacija SIRA Consulting. Cilj modela je odpraviti nekatere omejitve standardnega stroškovnega modela in razširiti pozornost od administrativnega na zakonodajno breme. Model preučuje vpliv predpisov s poslovnega vidika, upoštevajoč celotno obremenitev za podjetja. Pri tem upošteva dejanske stroške, ki jih je mogoče razbrati iz računovodskih izkazov in ne ocenjenih stroškov (EU, 2013, 48). Cilj modela ni spreminjanje ali brisanje določenih davčnih ciljev, temveč doseganje teh ciljev po nižjih stroških. Tako se osredotoča na rast in inovacije, namesto na spreminjanje zakonodaje (EU, 2013, 49)²⁷.

e) Nizozemski model SIROCCO

Model²⁸ temelji na uporabi inštrumentov pregleda davčnih predpisov za ugotavljanje stroškov skladnosti (angl.: Scanning Instrument Regulations of Other Compliance Costs – SIROCCO). Nizozemska si je v obdobju 2007–2011 zastavila politiko zmanjšanja davčnega bremena z zmanjševanjem regulativnih obremenitev, zato je bila 2007 sprejeta reforma z imenom SIROCCO. Njen namen je bil ugotoviti obseg stroškov, ki nastanejo v skladu z davčno skladnostjo (EU, 2013, 38).

²⁴ Več o modelu na: http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_papers/taxation_paper_40.pdf.

²⁵ Več o modelu na: http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_papers/taxation_paper_40.pdf.

²⁶ Študija iz leta 2013 je pokazala, da so bili v Nemčiji letni stroški skladnosti, iz hrambe dokumentarnega gradiva s področja trgovine, davčnega in socialnega prava približno 30 milijard EUR; administrativni stroški, ki izhajajo iz obveznosti obveščanja znašajo približno 20 % celotnih stroškov skladnosti (6 milijard EUR); stroški skladnosti iz drugih vrst obveznosti znašajo preostalih 80 % (24 milijard EUR) (EU, 2013, 47).

²⁷ Rezultati najnovejše raziskave so dosegljivi na: http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_papers/taxation_paper_40.pdf.

²⁸ Več o modelu na: http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_papers/taxation_paper_40.pdf.

f) Model Švedskega upravnega odbora za industrijo in trgovino za boljšo pravno ureditev TCR

Švedski upravni odbor je razvil model, ki dokazuje, da so za podjetja poleg administrativnih bremen pomembne tudi druge dimenzije predpisov. Razvil je kazalnik Celotnih stroškov predpisov za podjetja (angl.: Total Costs of Regulations to Businesses – TCR), ki je namenjen samo za merjenje stroškov podjetij z vidika obstoječe zakonodaje; predlagane zakonodaje pa ne more oceniti. Celotni stroški davčne skladnosti so stroški podjetja, ki nastanejo kot posledica davčnih zakonov in drugih predpisov v enem letu. Ti stroški so sestavljeni iz administrativnih, materialnih in finančnih stroškov. Model je bil razvit na podlagi šestih praktičnih primerov²⁹, pri čemer so bile vključene dejavnosti: tehnologija, okoljevarstvo, turistična dejavnost, avtobusni promet, kmetijstvo in daljinsko ogrevanje (EU, 2013, 36).

g) Model celotnih stroškov storitev TCS

Model celotnih stroškov storitev TCS (angl.: Total Costs of Regulations to Businesses)³⁰ je bil predstavljen leta 2008 in vključuje pregled vseh vidikov ravnanj finančne (davčne) uprave, upoštevajo se dejstva iz prakse (naknadna presoja, tako da zajema vse stroške davčnih zavezancev in finančne (davčne) uprave. Model finančni (davčni) upravi omogoča prepoznati, kateri procesi ne uspejo, kakšne so vedenjske spremembe davčnih zavezancev, stroške učinkov ter občutljiva vprašanja davčnih zavezancev. S to metodo je mogoče prepoznati tudi področja notranje učinkovitosti in stalne izboljšave (EU, 2013, 55)³¹.

h) Model davčnih informacij in njihovega vpliva TIINs

Pristop Davčnih informacij in njihovega vpliva TIINs (angl.: Tax Information and Impact Note) je v uporabi od leta 2011; temelji na notranjih informacijah in se uporablja za merjenje vplivov sprememb davčne zakonodaje v podjetju. Vplive je mogoče izmeriti za vse vrste davkov. Ocenjujejo se lahko cilji davčne politike, vpliv na proračun, gospodarstvo, posameznike, podjetja in organizacije civilne družbe. Model ni primeren za primerjave med državami, omogoča pa razlikovanje posebnih vplivov v malih in srednje velikih podjetjih (EU, 2013, 57)³².

i) Model indeksa administrativnih stroškov BKI

Model indeksa administrativnih stroškov (angl.: Bureaucracy Cost Index – BKI) se uporablja od leta 2012 z namenom ohranitve nizke ravni administrativnega bremena. Indeks meri dejanske stroške, ne uporablja pa se v povezavi s predlagano zakonodajo (predhodna presoja). Nemški vladi je pomemben za zmanjšanje birokracije in boljšo zakonodajo, temelji pa na standardnem stroškovnem modelu, zaradi česar, ga je mogoče uporabiti za primerjavo med državami. Uporaben je za vse vrste davkov, vse velikosti in dejavnosti podjetij, vendar prikazuje le splošno sliko podjetij. Ne omogoča razlikovanja med malimi in srednje velikimi

²⁹ Rezultati raziskave iz leta 2005 in 2008 so dosegljivi na: http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_papers/taxation_paper_40.pdf.

³⁰ Več o modelu na: http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_papers/taxation_paper_40.pdf.

³¹ Rezultati najnovejše raziskave so dosegljivi na: http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_papers/taxation_paper_40.pdf.

³² Primer uporabe TIINs je dosegljiv na: http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_papers/taxation_paper_40.pdf.

podjetji, med posameznimi sektorji dejavnosti ali drugimi delitvami podjetij (EU, 2013, 59). Indeks je izračunan na mesečni osnovi in je objavljen na spletni strani nemškega statističnega urada.³³ Zadnja objavljena vrednost Indeksa BKI je vrednost za mesec marec 2015 in znaša 100,23, prva objavljena vrednost Indeksa BKI je bila vrednost za mesec januar 2012 in znaša 100,00. To pomeni, da so se administrativni stroški v primerjavi z majem leta 2012 povečali za 0,23 %. Izhodiščno administrativno breme od 1. januarja 2012 je bilo 40.343.579 EUR, trenutno znaša 41.271.481 EUR za podjetja (nem.: Bürokratiekostenindex z dne 21. 5. 2015).

j) Modeli davčne uprave ZDA

IRS – Urad za notranje prihodke ZDA (*angl.: Internal Revenue Service*) je razvil tri modele³⁴ (EU, 2013, 31):

- model obremenitve posameznega davčnega zavezanca (*angl.: Individual Taxpayer Burden Model – ITBM*),
- model obremenitve malih podjetij³⁵ (*angl.: Small Business Burden Model – SBBM*) in
- model obremenitve poslovnih davčnih zavezancev (*angl.: Business Taxpayer Burden Model – BTBM*).

Modeli so zastavljeni tako, da omogočajo pripravo simulacije sprememb davčne politike in s tem napoved učinkov davčnega bremena podjetij. Uporabni so za mednarodno primerjavo, če upoštevamo prilagoditve inflacije in menjalnih tečajev.

5.2 Primerjava uporabnosti modelov merjenja davčne kompleksnosti

V nadaljevanju podajamo pregled značilnosti in uporabnosti vseh desetih metod, in sicer:

- poleg EU modela standardnih stroškov so za podporo ocene vplivov in predlaganih ukrepov zakonodaje uporabni še nizozemski model SIROCCO, švicarski model RCM, nemški model GIPCC, nizozemski model CAR in metoda davčnih informacij in njihovega vpliva TIINs;
- večina modelov je uporabnih za primerjave med državami, vendar bi bile potrebne prilagoditve;
- v državah članicah EU s poenoteno evropsko zakonodajo so za merjenje davčne kompleksnosti uporabni naslednji modeli: EU-model standardnih stroškov, nizozemski model SIROCCO, švicarski model RCM, nemški model GIPCC, model

³³ Bürokratiekostenindex. Dosegljivo na: <https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/Indikatoren/Buerokratiekosten/Ergebnisse/Buerokratiekostenindex/Buerokratiekostenindex.html>.

³⁴ Ugotovitve raziskave modela ITBM iz leta 2003, modela SBBM iz leta 2005 in modela BTBM iz leta 2010 so dosegljive na: http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_papers/taxation_paper_40.pdf.

³⁵ Ključne ugotovitve raziskave iz leta 2009 so (SBA, 2011, 7): bremena (čas) poravnave davčnih obveznosti se razlikujejo glede na velikost in glede na dejavnost podjetja. Nekatere panoge so bolj zapletene z vidika vložitve davčnih obrazcev, zato se to odraža v stroških skladnosti, na primer: podjetja, ki se ukvarjajo s finančnimi storitvami, zavarovalništvom in nepremičninami so podjetja z več kompleksnimi zahtevami za davčne napovedi; bremena poravnave davčne obveznosti so najnižja pri samostojnih podjetnikih, saj je vložitev davčne napovedi bistveno manj kompleksna kot pri ostalih podjetjih. Torej je davčno kompleksnost bolj verjetno pojasniti z razlikami z velikostjo in dejavnostjo podjetja.

švedskega upravnega odbora za industrijo in trgovino za boljšo pravno ureditev TCR in nizozemski model CAR;

- za ločevanje davčne kompleksnosti po segmentih so uporabni: modeli davčne uprave ZDA BTBM, nizozemski model SIROCCO, švicarski model RCM, nemški model GIPCC, nizozemski model CAR, model Švedskega upravnega odbora za industrijo in trgovino za boljšo pravno ureditev TCR in model davčnih informacij in njihovega vpliva TIINs;
- merjenje davčne kompleksnosti vseh vrst davkov omogočajo skoraj vsi modeli;
- večina modelov načeloma lahko zagotavlja posodobljene podatke na redni osnovi (mesečno, letno).

Preglednica št. 1: Pregled modelov

Metodologija	Podpira oceno vpliva	Upošteva mednarodne transakcije	Uporabno za mala in srednje velika podjetja	Uporabno za vse vrste davkov	Zakonodaja EU	Omogoča mednarodno primerjavo (transparentnost metode)	Pogostost izračuna
EU-model standardnih stroškov	da	da	da	da	da	da	da
model davčne uprave ZDA – BTBM	da	ne	da	ne	ne	ne	pogojno - da
model švedskega upravnega odbora za industrijo in trgovino za boljšo pravno ureditev – TCR	ne	da	da	da	da	ne	ne
nizozemski model – SIROCCO	da	da	da	da	da	pogojno da	da
švicarski model – RCM	da	*	da	da	da	ne	da
nemški model – GIPCC	da	*	da	da	da	ne	da
nizozemski model – CAR	da	da	da	da	da	pogojno da	pogojno da
model Urada za davčno poenostavitev VB in Severne Irske	ne	*	ne	da	*	ne	pogojno da
model celotnih stroškov storitev – TCS	ne	*	ne	da	*	ne	ne
model davčnih informacij in njihovega vpliva – TIINs	da	*	da	da	*	ne	ne
model Indeksa administrativnih stroškov – BKI	ne	pogojno da	ne	da	pogojno da	pogojno da	da

Opomba: * podatkov o uporabi v praksi ni.

Vir: EU 2013, 67

5.3 Ameriški inštitut pooblaščenih javnih računovodij (AICPA) in merjenje davčne kompleksnosti

AICPA (angl. American Institute of Certified Public Accountant – Ameriški inštitut pooblaščenih javnih računovodij) že dolgo opozarja na posledice zapletenosti davčne zakonodaje in podpira prizadevanja za usmeritev na preprostejši davčni sistem. Leta 1992 je davčni oddelek AICPA objavil dokument Načrt za davčno poenostavitev (angl. The Blueprint for Tax Simplification) in opozoril na potrebo po vidnem in jasnem javnem opozorilu sistema davčne poenostavitve, pripravi seznama načel za usmerjeno oblikovanje enostavnejšega

davčnega sistema, razumevanju dejavnikov, ki prispevajo k davčni kompleksnosti, temeljitem premisleku poenostavitve na vseh stopnjah zakonodajnega in regulativnega procesa ter pripravi smiselne metode za rutinsko analizo ali točkovanje predlagane zakonodaje in predpisov z namenom ocene kompleksnosti (AICPA, 7).

V zadnjem desetletju je AICPA pripravil predloge za poenostavitev davčnega prava in razvil indeks za ocenjevanje kompleksnosti. Leta 2001 je davčni oddelek AICPA objavil Koncept davčne politike – izjava številka 1 (angl. Tax Policy Concept Statement No. 1) z vodilnimi načeli dobre davčne politike in okvirjem za ocenjevanje predlogov davčne zakonodaje. Izjava opredeljuje enostavnost kot eno izmed desetih lastnosti dobrega davčnega sistema in navaja, »da naj bo davčno pravo enostavno, da lahko davčni zavezanci pravila razumejo in v skladu z njimi pravilno ravnajo«. Kasneje je objavil Koncept davčne politike – izjavo številka 2 (angl. The Guiding Principles for Tax Simplification), v kateri je predstavil naslednja vodilna načela davčne poenostavitve (AICPA, 9):

- poenostavitev zakonov naj bo prednostna naloga – obravnavati jo je treba kot cilj in prednostno nalogo davčne politike v povezavi z razvojem zakonodaje in upravnih smernic;
- iskati je treba najenostavnejše pristope;
- bremenitve z vidika skladnosti zakonov je treba zmanjšati – stroške poravnave davčnih obveznosti (mišljen je čas in denar) je treba čim bolj zmanjšati, da bodo ustrezni glede finančnih virov in sposobnosti davčnih zavezancev;
- zmanjšati je treba pogostost sprememb davčnih zakonov, saj povečujejo kompleksnost na kratek rok, četudi bi sprememba na dolgi rok pomenila poenostavitev;
- uporabljati je treba dosledne koncepte in definicije ter določiti vsebino pojmov že pri pripravi zakonov;
- razmisliti je treba o administrativnih bremenih – sposobnost finančne (davčne) uprave za dajanje napotkov je treba upoštevati že pri pripravi zakonodaje in smernic dela finančne (davčne) uprave;
- izogibati se je treba omejeni uporabnosti davčnih pravil, ki veljajo za omejen nabor davčnih zavezancev ali le za kratek čas.

5.4 Merjenje davčne kompleksnosti – model mednarodne revizijske družbe PwC

Mednarodna revizijska družba PwC od leta 2007 spremlja plačevanje davkov v okviru Poslovnega projekta »Doing Business«, pri tem sodeluje s Svetovno bank/IFC. Projekt je namenjen merjenju enostavnosti plačevanja davkov v različnih državah in različnih časovnih obdobjih.³⁶ Vsako leto je objavljeno poročilo (angl. *Paying Taxes: The Global picture – A Comparison of tax systems in 189 economies worldwide*), v katerem je podan globalni pregled in primerjava davčnih sistemov v sto devetinosemdesetih državah.

Poročilo zajema pregled desetih skupin davkov in prispevkov v srednje velikih podjetjih ter merjenje administrativnih obremenitev v povezavi s plačevanjem davkov in prispevkov. Poročilo obravnava naslednje davke in prispevke: davek od dohodka pravnih oseb, prispevke za socialno varnost, pokojninsko zavarovanje in davek na plače, ki ju plačuje delodajalec, davek na premoženje, davek na prenos premoženja, davek na dividende, davek od kapitalskih

³⁶ Zadnje objavljeno poročilo je za leto 2015 in vključuje primerjavo davčnih sistemov v sto devetinosemdesetih državah.

dobičkov, davek na finančne transakcije; davek na zbiranje odpadkov, davek na vozila in ceste in ostale davke in prispevke.

Poročilo obravnava izbrane davke in prispevke, ki vplivajo na izkaz poslovnega izida. Davek na dodano vrednost je tako izključen, saj ne vpliva na obdavčitev dohodka (dobička) podjetja. Davki, ki nimajo vpliva na izkaz poslovnega izida, se upoštevajo samo pri izračunu časa za izpolnitev davčnih obveznosti. Tako je zagotovljen pregled nad celotno davčno obveznostjo posameznega davčnega sistema. Podatki se zbirajo na podlagi standardizirane metode. Da so podatki med državami primerljivi, se uporabljajo predpostavke z vidika poslovanja³⁷ ter davkov in prispevkov (prilagoditve računovodskih kategorij).

Z vidika davkov in prispevkov so pri pripravi poročila za leto 2015 uporabljene predpostavke (PwC in World Bank Group 2015, 123):

- vsi evidentirani davki in prispevki so plačani do konca poslovnega leta. Vsi davki in prispevki so ločeni po nazivu in naslovniku, kateremu se plačujejo. Davki in prispevki z istim nazivom, ki imajo različne davčne stopnje, v odvisnosti od posla, se štejejo za enakovredne;
- kot število plačil davkov in prispevkov v poslovnem letu je mišljeno število plačil različnih davkov in prispevkov. V število plačil se štejejo tudi vsa plačila akontacij davkov in prispevkov in redna plačila.

5.5 Merjenje davčne kompleksnosti po avtorju Tran-Nam-u

Tran-Nam (2014, 7) je predstavil model poravnave davčnih obveznosti, v katerem je delovanje davčnih zavezancev v skladu ali nasprotju z davčnimi predpisi in je rezultat medsebojnega delovanja teh dejavnikov:

- notranji dejavniki – nanašajo se na dve osnovni lastnosti davčnih zavezancev, na njihovo davčno moralo (dejansko pripravljenost za plačilo davkov) in razumevanje davčnopравниh ter upravnih zahtev davčnega sistema (lastno znanje, sposobnost za najem davčnih svetovalcev);
- zunanji dejavniki – nanašajo se na pomembne okoljske lastnosti, kot so socialna norma, davčna kultura (etične vrednote, dojemanje davčnih prevar kot kaznivega dejanja, poklicne značilnosti – možnost izogibanja plačevanju davkov, pomanjkljivo poročanje tretjim osebam, revizijska sled), računovodska pravila in prakse (kako se računovodski dobiček opredeli glede na obdavčljivi dobiček) in odnos do posrednih davkov in davčne prakse (predvsem v zvezi z davčnim načrtovanjem);
- davčni sistem – gre za davčne zakone, opredelitve davčnih osnov (oprostitve, odbitke) davčnih stopenj, davčne prakse, vključno z davčnim inšpiciranjem, verjetnostjo odkrivanja, kaznovanjem prekrškov z globami in reševanja sporov v upravnem postopku.

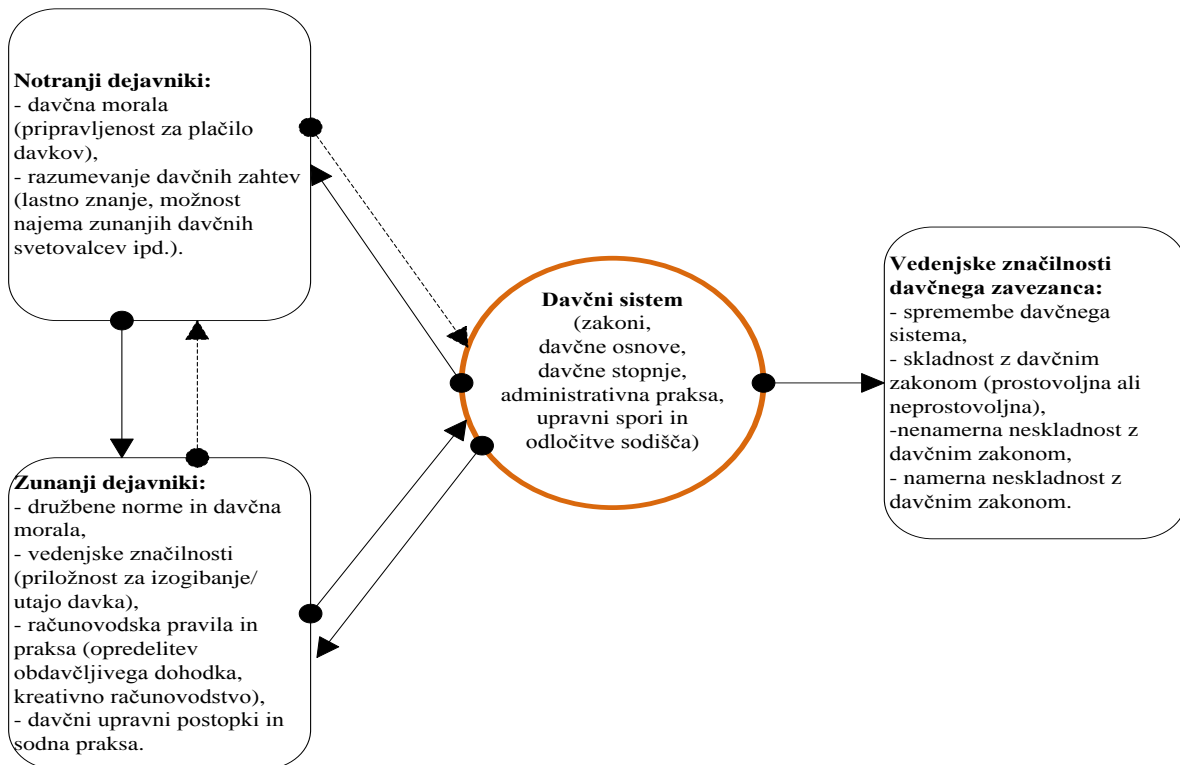
Razmerje med notranjimi in zunanjimi dejavniki je lahko dvosmerno, čeprav so učinki zunanjih dejavnikov oziroma davčnega sistema veliko močnejši. Na primer, ali lahko družbene norme in davčna kultura (zunanji dejavniki) ali dojemanje davčnih zavezancev o pravičnosti davčnega sistema vplivajo na njihovo davčno moralo (notranji dejavniki). Medtem ko davčni zavezanci ne morejo vplivati na zunanje dejavnike ali davčni sistem, lahko vplivajo na družbene norme, davčno kulturo ali davčne zakone. Posledica medsebojnega delovanja

³⁷ Več o tem: PwC in World Bank Group, 2015, 123.

notranjih in zunanjih dejavnikov ter davčnega sistema je različno vedenje davčnih zavezancev.

Le-to vključuje poskus spremembe davčne zakonodaje z lobiranjem, skladno ali neskladno ravnanje davčnih zavezancev v davčnem sistemu, nenamerno neskladno ravnanje (na primer zaradi pomanjkanja davčnega znanja) in namerno neskladno ravnanje (Tran-Nam 2014, 7).

Slika 1: Enostaven model davčne kompleksnosti

Vir: Tran-Nam 2014, 7

Vedenjske značilnosti davčnih zavezancev vodijo do različnih stroškov. Sprememba davčne zakonodaje lahko povzroči stroške lobiranja in/ali korupcije. Skladnost z davčnim sistemom lahko povzroči davčnim zavezancem stroške učinkovitosti, usklajevanja in druge posredne stroške. Neskladnost z davčnim sistemom povzroča stroške davčnega izogibanja, stroške za utajo davkov, izgubo davčnih prihodkov. Z vidika skladnosti obstaja povezava med davčno kompleksnostjo in vedenjem davčnih zavezancev ter med davčno kompleksnostjo in davčno pravičnostjo. Davčna kompleksnost povzroča namerne in nenamerne neskladnosti. Neskladnost je večja, ko se davčni zavezanci soočajo z zapletenimi pravili in zahtevnimi davčnimi evidencami ali poročanjem. Namerna neskladnost, in sicer agresivno davčno načrtovanje ali davčna utaja, lahko še zapleteta davčni sistem. Podobno sta povezani tudi davčna kompleksnost in davčna pravičnost.

a) Neposredni stroški davčne kompleksnosti

Merijo se kot vsota stroškov finančne (davčne) uprave in stroškov skladnosti. Stroški finančne (davčne) uprave nastanejo zaradi zbiranja davčnih prihodkov. Stroški davčne skladnosti so stroški izvršne oblasti na različnih stopnjah in v različnem obsegu, z vidika oblikovanja

davčne politike, načrtovanja, priprave in spreminjanja davčnega zakona, reševanja davčno upravnih in izvršilnih sporov; mednje spadajo stroški upravnih sodišč, ki rešujejo davčne spore, in so prav tako pomemben kazalnik kompleksnosti davčnega sistema (Tran-Nam, 2014, 9).

Neposredni stroški davčne kompleksnosti (Tran-Nam, 2014, 9–10):

- **psihološki stroški** – nanašajo se na stres in strahove, ki jih imajo lastniki podjetij in posamezniki pri izpolnjevanju davčnih obveznosti. So težje izmerljivi. Ena od možnih ocen psiholoških stroškov je večstopenjska Likertova lestvica. Obstaja pa tudi prekrivanje med računovodskimi in davčnimi stroški, ki je izrazito pri mikro podjetjih in malih podjetjih, kjer zaradi majhnosti davčna in računovodska funkcija nista ločeni oziroma sta združeni v eni osebi;
- **implicitni stroški** – številni poslovni dogodki vključujejo implicitne stroške (čas, ki ga podjetnik porabi pri obravnavi davčnih zadev); računovodski standardi pa priznajo le nastale stroške in ne zajemajo stroškov izpolnjevanja davčnih predpisov. V ta namen je primernejše, da se stroški dela ocenijo, vendar moramo poznati začetne in sprotne stroške. Začetni stroški se nanašajo na spoznavanje davčnega sistema, sproti in redni stroški pa so povezani z izpolnjevanjem davčnih obveznosti.

Na podlagi navedenih stroškov je mogoče izračunati (Tran-Nam, 2014, 10):

*stroške izpolnjevanja davčnih obveznosti*³⁸ = *stroški obračuna davka* + *stroški davčnega načrtovanja*.

Stroški obračuna davka pomenijo vrednost tekočih stroškov dela zaposlenih (Tran-Nam jih imenuje neizogibni stroški) ali zunanjih izvajalcev (urno postavko pomnožimo s številom porabljenih ur). Stroški davčnega načrtovanja pa pomenijo predhodne stroške dela zaposlenih (avtor jih imenuje izogibni stroški, če ne načrtujemo, se jim izognemo) ali zunanjih izvajalcev (urno postavko pomnožimo s številom porabljenih ur za načrtovanje);

čiste stroške davčne skladnosti = *stroški izpolnjevanja davčnih obveznosti* – *koristi od skladnosti davkov (plačevanje davkov) za davčne zavezance*.

Stroški izpolnjevanja davčnih obveznosti so stroški skladnosti izpolnitve davčnih obveznosti. Koristi od davčne skladnosti so za davčne zavezance priznana zmanjšanja davčne osnove zaradi davčnih olajšav.

Posredni stroški davčne kompleksnosti

Posredni stroški davčne kompleksnosti imajo za posledico upočasnjeno gospodarsko rast in jih razdelimo v izgubo davčnih prihodkov³⁹ in stroške učinkovitosti⁴⁰ (Tran-Nam, 2014, 11).

³⁸ Stroški izpolnjevanja davčnih obveznosti so seštevka notranjih stroškov dela, zunanjih stroškov dela in ostalih stroškov, ki niso stroški dela. Notranji stroški dela so implicitni ali eksplicitni stroški lastnikov (ovrednotene urne postavke) zaposlenih, pogodbenih zaposlenih in drugih, ki sodelujejo pri pripravi davčnih opravil. Zunanji stroški dela so stroški davčnih svetovalcev.

³⁹ Müller in Voget sta raziskovala vpliv davčne kompleksnosti na neposredne tuje naložbe na ravni podjetij, z izbiro lokacij 4.474 novih projektov, v državah OECD, od leta 2005 do 2009. Davčno kompleksnost sta merila s

Nenamerno neupoštevanje davčne zakonodaje povzroči plačilo napačnega zneska davka. Davčna kompleksnost lahko privede do agresivnega davčnega načrtovanja in davčnih utaj, ki se kažejo v višjih neposrednih stroških neskladnosti in *izgubi davčnih prihodkov*. Avtor Tran-Nam trdi, da ni formalnega modela, ki bi povezoval davčno kompleksnost in izgubo davčnih prihodkov; čeprav so na voljo ocene o obsegu utaje davkov, ni zanesljivih ocen posledic agresivnega davčnega načrtovanja. Razen tega lahko davčna kompleksnost povzroči tudi posredne izgube proizvodnje, saj lahko negativno vpliva na gospodarske spodbude.

b) Makroekonomski stroški davčne kompleksnosti

Negativna posledica davčne kompleksnosti je povečanje davčnega bremena in zmanjšanje razpoložljivega dohodka in s tem agregatne porabe. Posredni makroekonomski stroški so zmanjšanje agregatnih zasebnih naložb. Pozitivne lastnosti so dvig splošnih proračunskih prihodkov in spodbujanje agregatnega povpraševanja (Tran-Nam, 2014, 13).

Povzetek

Spremenjene gospodarske, finančne in politične razmere (globalizacija) povzročajo tekmovanje med gospodarskimi subjekti in tudi med davčnimi sistemi. Najbolj konkurenčni so tisti davčni sistemi, ki so enostavni, stalni, razumljivi in ne povzročajo visokih stroškov poravnave davčnih obveznosti in stroškov poročanja davčnim upravam. Zaradi teh vzrokov so davčni strokovnjaki začeli preučevati davčno kompleksnost. Ugotavljajo, da pri pripravi davčnih zakonov sodelujejo predvsem teoretiki in manj strokovnjaki iz prakse, posledica je kompleksnost davčnega sistema.

Ker še ni poenotene metode merjenja davčne kompleksnosti, Evropska komisija je pričela z razvojem modela za zmanjšanje davčne kompleksnosti. Pri tem je uporabila različne raziskave o merjenju davčne kompleksnosti; ker v Sloveniji avtorja članka še nista zaznala merjenja davčne kompleksnosti, predlagata, da se davčni strokovnjaki, ki pripravljajo davčno zakonodajo, pričnejo zavedati spremenljivosti dojemanja davčnih sistemov in da je čas, da začnemo delovati v smeri njihovega poenostavljanja.

časom, ki ga je podjetje potrebovalo za pripravo, oddajo in plačilo različnih davkov. Študija svetovne banke je pokazala, da je zmanjšanje davčne kompleksnosti dokaj močan inštrument za povečanje privlačnosti posamezne države za nove projekte neposrednih tujih naložb. Ocenjeno je bilo, da v povprečju 1 % zmanjšanje davčne kompleksnosti vodi k 0,8 % številu novih naložb (Tran-Nam, 2014, 12).

⁴⁰ Raziskave kažejo, da *stroški učinkovitosti* obstajajo v praksi. Na primer, poročilo UK Open University Business School kaže, da obstaja skoraj 18 % anketiranih majhnih podjetij v Veliki Britaniji, ki niso bila zavezanci za davek na dodano vrednost, zaradi namernega izogibanja obdavčitvi z davkom na dodano vrednost (prodaja je ostala pod 50.000 £, kar po zakonodaji velja za neobdavčljivo z davkom na dodano vrednost). Ta strategija prodaje lahko povzroča nižjo celotno proizvodnjo in nižjo agregatno porabo (Tran-Nam, 2014, 12).

5 Literatura:

1. AICPA. (2002). *Tax Policy Concept Statement – Guiding Principles for tax Simplification*. Dosegljivo na: http://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CB4QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.aicpa.org%2Finterestareas%2Ftax%2Fresources%2Ftaxlegislationpolicy%2Fadvocacy%2Fdownloadabledocuments%2Ftpcs%25202%2520-%2520principles%2520for%2520tax%2520simplification.pdf&ei=xuhYVYvPIYStswG36IG4BA&usg=AFQjCNGUTVFitpGja2gv9jkj-fmN_cM2vA&sig2=nQpBI0xMV-DmYI4Nci0IkA&bvm=bv.93564037,d.bGg [17. 5. 2015].
2. AICPA – Tax Policy Concept Statement No. 1. Dosegljivo na: http://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CB4QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.aicpa.org%2Finterestareas%2Ftax%2Fresources%2Ftaxlegislationpolicy%2Fadvocacy%2Fdownloadabledocuments%2Ftax_policy_concept_statement_no.1.doc&ei=KOpYVYGEIMmysQHjuYHQDA&usg=AFQjCNE2kK-PNJokxFUAFEO15SZ0cPT0cQ&sig2=bmkwnXfO88x4OyzMHLfAyg [17. 5. 2015].
3. Bürokratiekostenindex. (21. 5. 2015). Dosegljivo na: <https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/Indikatoren/Buerokratiekosten/Ergebnisse/Buerokratiekostenindex/Buerokratiekostenindex.html> [21. 5. 2015].
4. Evans Chris, Tran-Nam Binh. *Towards the Development of a tax System Complexity Index*. Dosegljivo na: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2216322 [16. 5. 2015].
5. Tran-Nam Binh. Dostopno na: <https://www.business.unsw.edu.au/our-people/binhtran-nam#> [24. 5. 2015].
6. Evans Chris. Dostopno na: <https://www.business.unsw.edu.au/our-people/chrisevans> [24. 5. 2015].
7. EC – European Commission. *Daily News 19. 05. 2015 – Better Regulation Agenda: Enhancing transparency and scrutiny for better EU law-making*. Dosegljivo na: http://europa.eu/rapid/press-release_MEX-15-5002_en.htm [20. 5. 2015].
8. EK: Zakonov ne bo nujno manj, bodo pa boljši. Dostopno na: <http://www.finance.si/8822351/EK-Zakonov-ne-bo-nujno-manj-bodo-pa-boljsi> [19. 5. 2015].
9. Eu – European Commission. (2013). *A review and Evaluation of Methodologies to calculate tax compliance costs*. Taxation papers, working paper n. 40 – 2013. Dosegljivo na: http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_papers/taxation_paper_40.pdf [21. 5. 2015].
10. Fraser Institut. Dostopno na: <https://www.fraserinstitute.org/default.aspx> [24. 5. 2015].
11. Vaillancourt François. Dostopno na: <http://en.sceco.umontreal.ca/repertoire-departement/vue/vaillancourt-francois/> [24. 5. 2015].
12. Gareth Jones, Rice Philip, Sherwood Jeremy in Whiting John. *Developing a tax Complexity Index for the UK*. Dosegljivo na: <https://www.gov.uk/government/publications/tax-complexity-project> [16. 5. 2015].
13. Nellen Annette. (1996). *Tax simplification*. Dosegljivo na: http://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=7&ved=0CFMQFjAG&url=http%3A%2F%2Fwww.cob.sjsu.edu%2Fnellen_a%2F223A%2520Reading%2FSimpl.pdf&ei=Pj1aVfnzO4i5sQHh04BI&usg=AFQjCNG7Vc-SZnaqbOmsICQRuuz6dCIHJA&sig2=qgQk9vpiTHXwVas-rhHJ7Q [18. 5. 2015].
14. OTP. (2014). *Measuring Complexity in Australia*. Dosegljivo na: http://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCkQFjAA&url=http%3A%2F%2Fbettertax.gov.au%2Ffiles%2F2015%2F03%2FAttachment_Developing_a_complexity_metric.docx&ei=E4hXVfWgL4KPsAHau4GoAw&usg=AFQjCNH9V49skWUCBj9Q--JHgMQH9TWe9w&sig2=DhqimMDEi9FO-wn3bG-Zwg [16. 5. 2015].
15. Office of Tax Simplification – OTS. (2015 a). *Developing a Tax Complexity Index for the UK*. Dosegljivo na: <https://www.gov.uk/government/publications/tax-complexity-project> [19. 5. 2015].

16. Office of Tax Simplification – OTS. (2015 b). *OTS simplification recommendations: summary at March 2015*. Dosegljivo na: https://www.google.si/?gws_rd=cr,ssl&ei=cmdjVeTNEcq9ygPD74KYDg#q=OTS+simplification+recommendations:+summary+at+March+2015 [19. 5. 2015].
17. Office of Tax Simplification and HM Treasury (OTS 2a). *Developing a tax complexity index for the UK*, Office of Tax Simplification and HM Treasury, London, viewed 9 December 2014. Dosegljivo na: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:38AkD9v4FDYJ:https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/285944/OTS_Developing_a_Tax_Complexity_Index_for_the_UK.pdf+&cd=1&hl=sl&ct=clnk&gl=si [16. 5. 2015].
18. Office of Tax Simplification and HM Treasury (OTS 1a). *Organisation of Office of Tax Simplification*. Dosegljivo na: <https://www.gov.uk/government/organisations/office-of-tax-simplification> [16. 5. 2015].
19. PwC and The World Bank Group. (2015). *Paying Taxes 2015: The Global picture – A Comparison of tax systems in 189 economies worldwide*. Dosegljivo na: http://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=7&ved=0CEgQFjAG&url=http%3A%2F%2Fwww.pwc.com%2Fgx%2Fen%2Fpaying-taxes%2Fpdf%2Fpwc-paying-taxes-2015-high-resolution.pdf&ei=5e1YVYWoNYypsAGyiIDYDw&usg=AFQjCNHtbZcQHmAd21XeSP9BDv-WF4tQ&sig2=c_6yn3Kmc_arYLGi6gOLgA [17. 5. 2015].
20. PwC. (2015). *Total Tax Contribution*. Dosegljivo na: www.pwc.com/totalexcontribution [18. 5. 2015].
21. SBA U.S. Small Business Administration – Office of Advocacy, the United States Small Business Administration or the United States government. (2011). *Measuring and Modeling the Federal Income Tax Compliance Burden of Small Businesses*. Dosegljivo na: <https://www.sba.gov/tools/search-result-page?search=Measuring%2Band%2BModeling%2Bthe> [20. 5. 2015].
22. Tran-Nam Binh. (2014). *Measuring the Costs of Tax Complexity: An Economic Perspective*. Dosegljivo na: <http://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCMQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.buseco.monash.edu.au%2Fblt%2Ftlpri%2F2014%2Ftax-complexity%2Fpapers%2F140827-tran-nam.pdf&ei=jtJcVaXwK8uQsgHkmIDgDw&usg=AFQjCNElp2ndv5CX-mloa0C8-4tdch1BQg&sig2=LnreLIB0ahcQ-Hp3LKnDfQ> [20. 5. 2015].
23. Tran-Nam Binh. (2014). School of taxation and Business Law: Tax System Complexity Conference, 29.–30. September 2014. *Measuring the costs of tax complexity: An economic perspective*. Dosegljivo na: <http://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCMQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.buseco.monash.edu.au%2Fblt%2Ftlpri%2F2014%2Ftax-complexity%2Fpapers%2F140827-tran-nam.pdf&ei=2o1XVa-bCoaTsgHNxoBo&usg=AFQjCNElp2ndv5CX-mloa0C8-4tdch1BQg&sig2=ZGaoz9qQanJGOIXgJxk1Aw&bv=93564037.d.bGg> [16. 5. 2015].
24. Vaillancourt François, Marylene Roy in Charles Lammam. (2015). *Measuring tax Complexity in Canada*. Dosegljivo na: <https://www.fraserinstitute.org/research-news/display.aspx?id=22507> [18. 5. 2015].
25. Veliki slovar tujk. Cankarjeva založba, Ljubljana, 2002, 593.
26. Ulph David. (2013). *Measuring Tax Complexity*. Dosegljivo na: <https://www.gov.uk/government/publications/tax-complexity-project> [19. 5. 2015].
27. Ulph David. (2015). *Measuring Tax Complexity*. Dosegljivo na: <http://repo.sire.ac.uk/bitstream/handle/10943/606/SIRE-DP-2015-18.pdf?sequence=1> [25. 5. 2015].